

N:o 127.

Ank. till Riksd. kansli den 27 april 1909, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af nybyggeslägenheter å vissa delar af Alträsk och Svanå kronoparker samt f. d. Selets stockfångstskog samt en i ämnet väckt motion.

(I. A.)

I en till Riksdagen aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling remitterad proposition (n:o 44) af den 12 februari 1909 har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva,

1:o) att det i nämnda protokoll omförmälda område å Alträsk och Svanå kronoparker samt f. d. Selets stockfångstskog må, i den mån det därtill befinnes lämpligt, indelas till nybyggeslägenheter enligt plan, som af Kungl. Maj:t fastställles, därvid skall lända till efter rättelse:

a) att i regel till hvarje lägenhet läggas minst tio hektar odlingsvärd jord samt att hvarje lägenhets sammanlagda areal, impedimenter oberäknade, ej må öfverstiga tjugo hektar;

b) att den hufvudsakligaste skogsmarken afsättes till en för gemensamt skogsfång och bete afsedd allmänning, hvarjämte i öfrigt för nybyggarnas gemensamma begagnande undantages mark till nödiga vägar samt lämpliga torf- och grustäkter, upplagsplatser och dylikt;

c) att likaledes må undantagas det område af omkring 165 hektar, som för sin fullständiga torrläggning är beroende af vattenståndet i

Aleån och i sjön Alträsk och som uppgifvits lämpa sig för anordnande af äng genom vattenuppdämning under höst och vinter;

d) att, där så finnes önskligt, må tillsvidare afsättas jämväl område, som lämpar sig för inrättande af ett till nybyggarnas undervisning och ledning afsedt mönsterjordbruk äfvensom tomter, som anses i framtiden kunna blifva behöfliga för skola, såg, kvarn, andelsmejeri eller andra dylika för nybyggarna gagneliga inrättningar;

2:o) att närmaste tillsynen öfver nybyggesväsendet å området uppdrages åt en särskild nämnd, bestående af tre ledamöter, som utses af Kungl. Maj:t och för sitt uppdrag icke skola åtnjuta annan ersättning än den reseersättning Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma;

3:o) att de utlagda nybyggeslägenheterna må af nämnden upplåtas till enskilda, därvid skall lända till efterrättelse:

a) att till nybyggare må antagas allenast mindre bemedlad eller obemedlad, som äger god frejd och gjort sig känd för arbetsamhet och hederlig vandel samt äger förutsättning för drifvande af ett mindre jordbruk;

b) att lägenhet ej må upplåtas till den, som redan äger fast egendom af den storlek, att därå kan födas en familj, och att ej heller mer än en lägenhet må upplåtas åt samma person;

c) att lägenheten skall till nybyggaren upplåtas med äganderätt, dock att nämnden under de första fjorton åren efter upplåtelsen, hvilken tid är att anse såsom försökstid, skall äga rätt att, därest nybyggaren bryter mot hvad här nedan under d) föreskrifves eller vägrar att utfärda köpeskillingsförbindelse enligt hvad nedan sägs, fordra upplåtelsens häfvande; skolande slutligt köpebref icke till nybyggaren utfärdas förrän efter försökstidens utgång;

d) att nybyggaren skall vara skyldig att under försökstiden uppodla, bebygga och, där så erfordras, inhägna lägenheten enligt de föreskrifter nämnden vid upplåtelsen meddelar samt hålla utförda byggnader, hägnader och odlingar i fullgodt stånd;

e) att nybyggaren skall vara berättigad att å kronans mark efter utsyning af vederbörande skogstjänsteman utan ersättning erhålla nödigt virke till fullgörande af den byggnads- och hägnadsskyldighet, som under försökstiden honom åligger; dock att sådant virke ej lämnas till botande af skada, som skett genom eld eller genom nybyggarens vållande;

f) att nybyggaren under försökstiden skall åtnjuta frihet från utlagor och onera för lägenheten;

g) att nybyggaren skall äga att af allmänna medel erhålla odlingshjälp till belopp af sjuhundrafemtio kronor, hvaraf utbetalas tredjedelen, då lägenhetens uthusbyggnad är färdig och godkänd, tredjedelen, då manbyggnaden är färdig och godkänd, och tredjedelen, då minst en hektar åker är bruten och försvarligt häfداد såsom åker;

h) att där upplåtelsen af ofvan nämnd anledning häfves och nybygget återfaller till kronan, nybyggaren skall vara skyldig återbära värdet af det byggnads- och hägnadsvirke samt den odlingshjälp kronan lämnat, i den mån detta icke motsvaras af värdet af å lägenheten vid afträddandet befintliga hus, hägnader och odlingar, skolande för detta ändamål behöfliga uppskattningar i händelse af tvist verkställas af skiljemän i den ordning, som föreskrifves beträffande den uppskattning, hvilken omförmäles i 2 kap. 8 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907;

i) att under försökstiden nybygget må öfverlåtas till annan allenast så framt denne af nämnden pröfvas uppfylla här förut angifna villkor för att kunna antagas såsom nybyggare i första hand;

j) att nybyggaren skall vara skyldig att för lägenheten erlægga en köpeskillning motsvarande dels det kapitalvärde, hvartill lägenheten af nämnden uppskattas, då den till nybyggaren utlämnas, hvilket värde för ouppodlad och obebyggd lägenhet dock ej må sättas högre än femtio kronor för hektar af lägenhetens areal, impedimenter oberäknade, dels den odlingshjälp, som till nybyggaren kommer att utgå; skolande beträffande köpeskillningens erläggande gälla följande bestämmelser, nämligen: att nämnda köpeskillning skall uppdelas i två lika delar, en amorteringsdel och en stående del;

att å amorteringsdelen erlägges från och med femtonde året efter upplåtelsen och intill dess densamma blifvit till fullo gulden en annuitet af 6 för hundra, hvarvid såsom ränta räknas 3,6 för hundra å det oguldna kapitalbeloppet af amorteringsdelen;

att å stående delen erlägges från och med femtonde året efter upplåtelsen och intill dess betalning sker ränta efter 3,6 för hundra;

att det skall stå nybyggaren fritt att när som helst inbetala köpeskillningen i sin helhet jämte upplupna räntor samt att göra de afbetalningar, han önskar, å stående delen;

att med undantag för de fall, om hvilka här nedan vidare förmäles, den stående delen icke kan från statens sida uppsägas, förrän amorteringsdelen till fullo guldits;

att likväl i hvarje fall den stående delen skall vara gulden inom fem år från det sista inbetalningen å amorteringsdelen bort fullgöras;

att, därest lägenheten till jord eller byggnader vanvårdas eller föreskrifna ränte- och kapitalafbetalningar icke ordentligt fullgöras, hvad af köpeskillingen återstår oguldet jämte ränta skall, där sådant från statens sida påfordras, genast vara till betalning förfallet;

att detsamma skall gälla, där lägenheten öfvergår till annan än efterlevande make eller bröstarfvinge eller efterlevande make och bröstarfvinge, hvilka behålla lägenheten oskiftad, så framt icke den nye innehafvaren pröfvas uppfylla här förut angifna villkor för att kunna antagas såsom nybyggare i första hand; samt

att, där eljest uppsägning, efter ty förut är sagdt, ifrågakommer från statens sida, ägaren skall åtnjuta sex månaders uppsägningstid;

k) att nybyggaren, då efter försökstidens utgång köpebref till honom utfärdas, skall vara skyldig att i utbyte däremot, till nämnden öfverlämna en med inteckningsmedgifvande försedd köpeskillingsförbindelse affattad i öfverensstämmelse med hvad här förut föreskrifvits;

l) att nämnden må bestämma de jämkningar i upplåtelsevillkoren, som må föranledas däraf, att nybyggeslägenhet är vid upplåtelsen i större eller mindre omfattning uppodlad eller bebyggd;

m) att det må tillkomma Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter rörande *dels* grunderna för förvaltningen till nybyggarnas gemensamma nytta af härofvän under 1:o b) öfvermålda allmänning och samfälligheter, *dels* sättet för tillgodogörandet af ofvan under 1:o c) och d) anmärkta undantagna områden äfvensom vid nybyggesindelningen öfverblifven mark samt lägenheter, hvilka ännu icke blifvit såsom nybyggen upplåtna, därvid skall iakttagas, att inflytande medel skola bilda en kassa att användas för bestridande af förvaltningskostnader eller till ändamål, som äro för nybyggarna gemensamt gagneliga; samt

n) att Kungl. Maj:t likaledes må äga att ifråga om nämndens verksamhet meddela de ytterligare föreskrifter, som kunna finnas erforderliga.

Till ofvannämnda statsrådsprotokoll har departementschefen i ämnet anfört följande:

»Med anledning af en inom Riksdagen väckt motion anhöll Riksdagen i skrifvelse den 29 maj 1901, att Kungl. Maj:t täcktes, till befrämjande af öfre Norrlands kolonisation, låta å kronans där belägna, ej särskildt disponerade mark verkställa undersökningar, om och till hvilken omfattning lämpliga områden i närheten af viktigare kommunikationsleder, industricentra eller platser, där större samhällen uppstått, måtte kunna upplåtas till enskilda för odling och bebyggande,

samt i den mån undersökningarne fortskred, till Riksdagen om dylika områdets disposition afgifva förslag. I sammanhang härmed anförde Riksdagen i berörda skrifvelse, bland annat, att Riksdagen ansåge det vara af synnerligen stor vikt, att åtgärder vidtoges till främjande af öfre Norrlands kolonisation; att i sådant syfte tillfälle syntes böra beredas enskilda att å statens vidsträckta marker i dessa trakter förvärfva sig jord för bebyggande och odling; att härvid dock syntes böra tillses, att sådana till upplåtelse åt enskilda afsedda marker i sig innebure möjligheten af att kunna med fördel kultiveras; att i detta afseende syntes böra tagas hänsyn till, att de vore så belägna, att afsättning af jordbruksprodukter kunde förväntas; att de sålunda borde uppsökas i närheten af viktigare kommunikationsleder, industricentra eller trakter, där större samhällen redan uppstått; att ur denna synpunkt undersökningar syntes i främsta rummet böra anställas, och att först därefter, och sedan vissa bestämda platser befunnits för ändamålet tjänliga, förslag om deras upplåtande till enskilda syntes böra framställas för Riksdagen.

Vid underdånig föredragning den 14 januari 1905 af frågan om reglerandet för år 1906 af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel har af dåvarande departementschefen lämnats en utförlig redogörelse för de undersökningar, som företagits i anledning af Riksdagens berörda skrifvelse. Jag torde nu endast behöfva erinra om följande. Ifrågavarande undersökningar hafva ledt till det resultat att för upplåtande till odling och bebyggande i första rummet ansetts böra komma i fråga ett på ej fullt tre mils afstånd från Boden invid Brännbergs järnvägsstation beläget område, innefattande västra delen af Alträskis kronopark samt delar af Svanå kronopark och Selets f. d. stockfångstskog. Öfver ifrågavarande område har karta blifvit upprättad af kommissionslandtmätaren H. K. Brändström, och innefattar det kartlagda området, oberäknadt impedimenter, en areal af omkring 1,868 hektar, hvaraf omkring 1,437 hektar tillhör den egentliga kronoparken Alträsk med Brännbergs eller Johannisfors områden. Af det kartlagda området utgjordes vid kartans upprättande omkring 79 hektar af åker, äng och odlingsmark, 677 hektar af mossar och myrar, 489 hektar af försumpad skogsmark eller i orten s. k. slyland eller mossland samt 623 hektar af fast skogsmark.

Sedan extra landtbruksingenjören Ernst Gustaf Berggren efter vederbörligt förordnande upprättat plan för utdikning af de inom om-

*Förberedande
undersökningar.*

*Det
föreslagna
koloniserings-
områdets
afdikning.*

rådet befintliga myrarna Slyhattmyr, Farbrorsmyr, Gubbsmyr, Flarkmyr, Stormyr och Slumpmyr jämte mellanliggande och i öfrigt närbelägna slyland, har Kungl. Maj:t i framställning till 1905 års Riksdag begärt anslag för områdets utdikning i enlighet med nämnda plan. I anledning häraf beviljade Riksdagen nämnda år till afdikning af sankta marker, tillhörande västra delen af Alträskes kronopark jämte en del af Svanå kronopark och af f. d. Selets stockfångstskog i Öfver Luleå socken af Norrbottens län ett anslag af 77,000 kronor.

Landtbruksstyrelsen har därefter enligt nådigt bemyndigande låtit efter af extra landtbruksingenjören Ernst Gustaf Berggren upprättad plan under ledning af landtbruksingenjören i Norrbottens län Johannes Emil Berggren påbörja ifrågavarande dikningsarbete, hvilket fortgått åren 1905, 1906, 1907 och 1908.

Då det syntes lämpligt, att förberedande åtgärder vidtoges för det i planen upptagna områdets blifvande användning, har Kungl. Maj:t den 19 april 1907 anbefallt ej mindre landtbruksstyrelsen att låta verkställa förnyade undersökningar angående ifrågavarande områdes lämplighet för kolonisation, än äfven domänstyrelsen och landtbruksstyrelsen att uppgöra förslag till plan för indelning af lämpliga delar af området till kolonat och jordbrukslägenheter äfvensom förslag till villkor och öfriga bestämmelser för upplåtelse af mark från området.

*Förnyad
undersökning
angående
områdets
lämplighet för
kolonisation.*

Till följd af nämnda befallning har landtbruksstyrelsen uppdragit åt landtbruksingenjören Johannes Emil Berggren, föreståndaren för kemisk-växt-biologiska anstalten i Luleå Paul Hellström och kulturingenjören hos svenska mosskulturforeningen Bertil Sahlin ej mindre att med ledning af redan verkställda kemiska och mikroskopiska analyser af jordprof från myrar inom ofvannämnda område samt de iakttagelser och undersökningar, som i öfrigt blifvit utförda, meddela yttrande, huruvida vissa delar af området redan nu kunde anses fullt lämpliga att upplåta till odling och bebyggande och i sådant fall lämna uppgift om dessa delars läge och ungefärliga areal, än äfven att, om andra delar ej utan vidare undersökningar kunde med säkerhet anses för sagda ändamål lämpliga, afgifva förslag till försöksodlingar eller andra undersökningar, som kunde finnas behöfliga för utredning af frågan.

I ett den 31 januari 1908 afgifvet utlåtande hafva bemälda Berggren, Hellström och Sahlin yttrat följande:

»Samtidigt med den okulära undersökning, som under tvenne dagar ägt rum å markerna på stället, hafva borringar företagits och jord-

månens beskaffenhet jämförts såvidt möjligt med de analysattester, som på sin tid afgifvits öfver upptagna jordprof från skilda myrar. Under dessa iakttagelser har den åsikten framgått, att följande myrar, hvilka ligga invid järnvägslinjen och genom en jämförelsevis kort vägbyggnad skulle kunna sättas i förbindelse med järnvägsstationen Brännberg, redan nu kunna anses fullt lämpliga att upplåta till odling och bebyggande, nämligen:

Farbrorsmyren med en areal af omkring	100 hektar,
Slyhattmyren » » » » »	60 » ,
Gubbmyren » » » » »	50 » .

Dessa myrar äro i allmänhet jämna och släta och bestå i sitt öfre lager af föga förmultnad starrtorf med inblandning af Sphagnum, Hypnum, Equisetum, Eriophorum, Ericineae m. m. samt ymnigt diatomaceer. Å Farbrorsmyren förekommer nästan oförmultnad hvtmosstorf i de myrbänkar, som vinkelrätt emot största lutningen sträcka sig öfver myren. Dessa nästan ännu lefvande hvtmosslager måste undanskaffas innan den egentliga odlingen företages och kunna ju lämpligen användas till torfströ. Torfvens djup i dessa myrar varierar från 1 till 3 meter och torde i medeltal utgöra 1.2 à 1.5 meter. Den kemiska analysen öfver de tagna jordproven från dessa myrar utvisa med undantag för Slyhattmyren stor brist på kalk, och torde detta vara orsaken till att analysgifvarne ansett myrarna mindre odlingsvärda. Undertecknade anse dock, att alltför mycket afseende icke bör fästas vid denna kalkbrist, som i allmänhet är rådande hos de flesta myrar inom öfre Norrland äfven hos dem, som efter uppodling och behörig skötsel visat ett gynnsamt resultat.

Enligt den kemiska analysen förekomma icke skadliga ämnen i sådan mängd, att de utgöra något som helst hinder för odlingen.

I närheten å Johannesbergs hemmans ägor såväl som i byar på längre afstånd finnas myrmarker af liknande beskaffenhet, hvilka lämna bevis för att dylika marker med fördel kunna odlas. Detta utesluter dock icke nödvändigheten, att kalk såväl i förmultningsändamål som för gödning tillika med öfriga mineralgödselmedel i lämplig form och i lämpliga mängder tillföras.

Af dessa nu angifna skäl anse vi, att här ofvan nämnda områden, nämligen Farbrorsmyren, Slyhattmyren och Gubbmyren, redan nu äro fullt lämpliga att upplåta till odling och bebyggande.

Andra delar inom det afdikade området finnas, hvilka väl, hvad jordmånen beträffar, kunna anses lämpliga till odling redan nu, men enär de äro belägna på längre afstånd från väg och längre väganlägg-

ningar erfordras än för de först nämnda myrarna, så torde med upplåtande af dem tills vidare böra anstå. Detta gäller vissa delar af Stor-myren och Slumpmyren.

Utom rena myrmarker utgöras stora delar af området af med marskog beväxta s. k. slymarker. Jordmånen i dessa synes visserligen vara af i allmänhet god beskaffenhet och å flera ställen kanske bättre än den rena myrmarken, men då kännedom saknas om åtskilliga faktorer, hvilka väsentligt kunna inverka på det ekonomiska resultatet af odlingen och således kunna vara af stor betydelse för kolonisationens framgång, så böra försöksodlingar å mindre arealer verkställas i syfte att utröna:

kostnaden för odling genom skilda metoder,
 kostnaden för tegdikning,
 lämpligaste sättet att efter föregången uppodling taga jorden i bruk,
 hvilka gödselmedel och växter de första åren böra användas och helt säkert ännu flera frågor.

Jämväl torde försök böra verkställas för att utröna lämpligheten af att redan vid första uppbyggnaden täckdika myrmarkerna eller om härmed bör anstå, till dess myrarna efter uppodling och vanlig tegdikning hunnit sätta sig. Dessa sistnämnda täckdikningsförsök böra helst verkställas å sådana områden, som redan nu anses lämpliga att upplåtas till odling.

Inom det afdikade området finnas omkring 165 hektar, hvilka för sin fullständiga torrläggning äro beroende af vattenståndet i Aleån och i sjön Alträsk. Det är större delen af den s. k. Flarkmyren jämte stränderna omkring vattendraget. Dessa senare äro, till följd af årliga öfversvämningar under vårfloden, redan för närvarande rikt gräsbärande, hvaremot marken något högre upp på sidorna samt den förenämnda Flarkmyren icke lämna någon som helst afkastning i foder. Markytan här är tufvig och oländig med en vegetation af hufvudsakligen mossor och ericineae samt marbuskar af barr- och björkskog. Jordmånen utgöres af oförmultnad mosstorf till 0.5—1.5 meters djup på sand och grusbotten. För att dessa marker skola kunna tillgodogöras på vanligt sätt genom uppodling till åker och lindor fordras, att vattenståndet i Aleån och nedanför liggande vattendrag sänkes. Arbetsplan härtill finnes jämväl uppgjord med ett kostnadsförslag, slutande på en summa af 80,000 kronor, utom kostnaden för den fördjupning af diken genom Flarkmyren, som därefter kunde verkställas.

Men det finnes jämväl ett annat sätt, medelst hvilket dessa marker skulle kunna göras fruktbarande, ett sätt som ingalunda är opröfvadt i öfre Norrland, det är uppdämning. Lutningen i Aleån å ifrågavarande sträcka är mycket ringa, kringliggande stränder låga och Flarkmyren nästan plan. Allt detta gör, att en vattenuppdämning öfver markerna är möjlig, därest en dammbyggnad uppföres nedanför i vattendraget på lämpligt ställe. Ett sådant ställe anse vi finnas, där Aleån utmynnar i sjön Alträsk. Genom en lämplig dammbyggnad i vattendraget och en jordvall på sidorna inåt land, till dess tillräckligt hög mark träffas, skulle vattenuppdämning kunna ske till erforderlig höjd, för att sätta hela det här ifrågavarande området under vatten. Genom vattenuppdämning under hösten och vattnets kvarlämnande på fältet öfver vintern, då is bildas, vinnes den kultivering, att tufvor och ris nedpressas och jämnas med marken, mossor och risväxter samt marskog dödas, hvar-efter genom höst efter höst fortgående uppdämning gräsvegetation så småningom och icke alls efter någon lång tid plägar uppstå.

För afvattningen är tillräckligt sörjdt genom de i den under utförande varande arbetsplanen upptagna diken. Den naturliga grässkörd, som härigenom erhöles, skulle helt säkert blifva till stor nytta för de kolonister, som började sin verksamhet vid Alträsk, och kunde ju utlämnas antingen på arrende under längre eller kortare tid eller ock genom årliga auktioner närmast före slättertiden.

Det torde emellertid böra nämnas, att omedelbart ofvanför Aleåns utlopp i sjön Alträsk finnes ett kronojägareboställe Fagervik, beläget på en kulle för att icke säga holme. Vid uppdämning i vattendraget skulle denna blifva omfluten och några odlade mindre lindor å myren komma under vatten. Om den i förhållande till den nytta, som vinnes, jämförelsevis ringa skadan skulle anses utgöra hinder, så finnes möjlighet att å ett ställe något högre upp i vattendraget åstadkomma en dammbyggnad, ehuru sidoarmarna i land torde blifva längre och den areal, som kan påverkas, mindre.

De åtgärder, vi på grund af det ofvan sagda anse oss böra förorda att vidtagas, innan den större delen af myrarna och slymarkerna inom det under afdikning varande området vid Alträsk upplåtas till odling och bebyggande, äro således:

att en areal af omkring 1 hektar på ett ställe eller fördelad på 2—3 skilda, men lätt tillgängliga ställen skogbunden, tufvig myrmark, s. k. slymark, uppodlas och tegdikas samt lägges i kultur i syfte att uttröna: 1) odlingskostnaden per hektar (och de framtida verkningarna däraf) dels vid stubbrytning och fårspadning till 20—30 centimeters

djup, dels vid stubbrytning och flåhackning till 10—15 centimeters djup, 2) tegdickningskostnaden, 3) lämpligheten att efter uppbrytningen låta jorden ligga i träde längre eller kortare tid eller 4) om redan första året efter uppodlingen marken lämpligen bör tagas i bruk och besås, 5) hvilka gödselmedel härvid äro de lämpligaste samt 6) hvilka växter under de första åren böra ifrågakomma; samt

att utröna lämpligheten eller olämpligheten att samtidigt med första uppodlingen af myrmark täckdika fältet.

Hvarjämte bör tagas i ompröfning det af oss här ofvan framställda förslaget:

att medelst vattenuppdämning söka kultivera den del af området, som till följd af Aleåns nuvarande vattenstånd ej kan fullständigt torrläggas.»

Med afseende på ifrågavarande områdes lämplighet för kolonisation hafva vidare domänstyrelsen och landbruksstyrelsen i underdånigt utlåtande den 1 februari 1908 yttrat, att af de mossar, myrar och slyland, som kunde fullständigt torrläggas utan att Alträsket och Aleån sänktes återstode ett område af omkring 800 hektar, hvilket jämte af Berggren, Hellström och Sahlin omförmälda 210 hektar med sannolikhet kunde omdanas till åker. Det kartlagda området hade nämligen en areal af 1,868 hektar, däraf 79 hektar åker och odlingsmark, 677 hektar mossar och myrar, 489 hektar försumpad skogsmark (slyland) samt 623 hektar fast skogsmark, hvilken, liksom inom den omgifvande kronoparken i öfrigt, enligt gjord uppskattning var af den beskaffenhet att i medeltal omkring 35 hektar behöfdes för att förse ett kolonat eller en familj med dess behof af vedbrand och husbehofsvirke, hvaremot fastmarken endast till ringa del vore tjänlig till odling eller mulbete.

Uppgörande af plan för områdets indelning till nybyggen.

I anledning af förut omförmälda nådiga befallning hafva vidare domänstyrelsen och landbruksstyrelsen förordnat landbruksingenjören Johannes Emil Berggren att afgifva förberedande förslag till plan för indelning af lämpliga delar af området till kolonat och jordbrukslägenheter äfvensom förslag till villkor och öfriga bestämmelser för upplåtelse af mark från området samt att å plankarta angifva de olika kolonats läge och omfattning.

Någon plan för områdets indelning har, enligt hvad ämbetsverken meddelat, ännu icke inkommit.

Förslag till upplåtelsevillkor.

Däremot har bemälda Berggren den 31 oktober 1907 afgifvit förslag till de villkor, hvarunder ifrågavarande nybygges upplåtelse lämpligen borde äga rum. Detta förslag är af följande lydelse:

§ 1. Att handhafva och afgöra frågor, som röra kolonisationen å ifrågavarande område, bör finnas en bestyrelse af sex personer, af hvilka länsstyrelsen, hushållningssällskapet och landstinget, alla i Norrbottens län, utse två hvardera.

a) Landtbruksingenjören Berggrens förslag.

Bestyrelsen väljes för ett år i sänder.

§ 2. Till ledning för blifvande bebyggande och uppodling af ifrågavarande område bör ett mönsterkolonat inrättas, å hvilket alla arbeten verkställas på statens bekostnad.

Sedan mönsterkolonatet i sin helhet eller till större delen blifvit uppodladt, bör odling å jämväl andra lämpliga kolonat påbörjas, och kunna dessa kolonat jämväl utlämnas till kolonisten mot erläggande på en gång eller genom amortering — kontant eller genom arbete — af de kostnader, som i odlings- och byggnadsväg blifvit nedlagda å desamma.

Så länge mönsterkolonat finnes, bör därifrån kostnadsfritt lämnas alla de råd och upplysningar, som kunna erfordras, för att kolonisten på ekonomiskt fördelaktigaste sätt må kunna utnyttja sin lägenhet.

Mönsterkolonatet vare ock skyldigt, i den mån kolonatet däraf har behof, att bereda kolonisterna framför andra arbetsförtjänst, och bör, om kolonisten så önskar, afräkning härigenom kunna ske för skuld, hvari han eventuellt häftar till kronan.

§ 3. Rätt att besitta kolonat tillkommer hvarje välfrejdad svensk medborgare i den mån tillgång till af staten anvisade områden finnes, och med de villkor, som här nedan föreskrifvas.

Personer, som arbetat minst ett år vid mönsterkolonatet och därunder gjort sig kända såsom energiska, arbetsamma och dugliga hafva företräde till erhållande af kolonat. Ansökan om erhållande af kolonat ingifves till bestyrelsen, som äger bevilja eller afslå densamma.

Har sökande, som fått sig kolonat tilldeladt, icke inom ett år därefter påbörjat odlings- och byggnadsarbeten, som tydligt ådagalägga hans afsikt att bosätta sig å kolonatet, vare tillståndet förfallet, och hafve bestyrelsen rätt till annan sökande upplåta kolonatet.

§ 4. Storleken af de kolonat, som utlämnas, skall i regel icke öfverstiga 15 och ej understiga 10 hektar odlingsbar mark. Såsom odlingsbar mark anses här all jord, som ej utgöres af hårdt stenbunden lerjord eller hårdt stenbunden grusjord samt holsterland. Däremot må såsom odlingsbar jord anses mohed eller sandjord, äfven om den kan vara synnerligen lämplig för skogväxt.

§ 5. Kolonaten upplåtas genast med full nyttjanderätt.

§ 6. Kolonisten åtnjuter frihet från skatt till kronan under de första tio åren.

§ 7. Sedan erforderliga byggnader, hvarom särskildt skall bestämmas, blifvit uppförda och minst hälften af den odlingsbara marken blifvit uppodlad och kommit i god häfd, erhåller innehafvaren full äganderätt till lägenheten mot en afgäld till kronan, som bestämmes af den för arrendeuppskattning och saluvärdering af kronodomäner årligen utsedda värderingsnämnden inom länet.

Denna afgäld eller löseskillning må icke öfverstiga en tiondedel af i orten gällande värde af respektive ängs-, odlings- och skogsmark med tillägg af de kostnader, som af statsmedel för odling och bebyggande skäligen blifvit nedlagda å kolonatet.

Löseskillningen får, om kolonisten så önskar, amorteras under loppet af 20 år mot en räntebetalning af fyra procent å det oguldna kapitalet. Begär köparen sådan amortering, tager kronan första in-teckning i lägenheten för hela den lägenheten åsatta köpeskillingen.

§ 8. Såsom bevis för af kronan lämnad äganderätt skall särskildt köpe- eller lösebrief utfärdas, som af häradsrätten i laga ordning fastställes.

§ 9. Vill kolonist till annan öfverlåta nyttjanderätten till lägenhet, hvarå mer eller mindre arbete blifvit utfördt, skall anmälan därom göras hos bestyrelsen, som äger att antingen godkänna öfverlåtelsen eller ock till kronan återbördla lägenheten.

För att öfverlåtelsen skall kunna godkännas fordras, att den nye innehafvaren ikläder sig samma villkor och skyldigheter, som vid lägenhetens första upplåtande blifvit föreskrifna.

§ 10. Erforderligt virke till lägenhetens första bebyggande skall åt kolonisten anvisas genom utstämpling å lämpligt ställe å närliggande kronan tillhörig mark.

Däremot äger kolonisten icke rätt att taga ved till bränsle eller i öfrigt husbehovsvirke å kronans mark utom det till honom upplåtne området, annat än mot ersättning eller köp i vanlig ordning.

§ 11. Kolonist äger del i torftäkt till bränsle, som afsättes gemensamt för ett flertal kolonat, och hvarom bestämmelse skall lämnas vid ett kolonats första öfverlåtande.

§ 12. Finnes invid upplåtet kolonat område, som icke till odling och bebyggande blifvit upplåtet, må innehafvare eller ägare till kolonatet till mulbete använda hela eller en del af området allt efter bestyrelsens bepröfvande, intill dess det till odling och bebyggande upplåtes, mot årlig afgäld pr hektar eller pr djur, som bestämmes af samma nämnd, som här ofvan angifvits.

Denna afgäld för mulbete bör icke öfverstiga en krona pr djur eller hektar.

§ 13. Finnes inom kolonisationsområdet lägenhet, som icke fullständigt blifvit torrlagd, men som genom invallning eller på annat sätt förvandlats till gräsbärande mark, äger kolonist framför andra företräde att mot särskild afgäld i form af arrende eller köp af foder njuta fördel häraf.

§ 14. Innehafvaren eller ägaren af kolonat vare skyldig att på egen bekostnad underhålla de diken och vägar, som genomlöpa eller ligga vid gränsen af hans kolonat. Ligga diken och vägar i råskillnaden, svare rågrannarne med hälften hvarje för underhållet. För kolonat, som icke blifvit upplåtet, vare kronan ensam skyldig underhålla diken och vägar uti erforderligt skick.

Till belysning af förslaget har Berggren vidare anfört bland annat:

»Bland villkoren har jag ansett såsom ett af de viktigaste, att lägenheterna upplåtas med full äganderätt efter vissa fullgjorda åtaganden. För att icke någon afund emellan kolonisterna må kunna uppstå för erhållna bättre eller sämre kolonat, anser jag dock för erhållande af äganderätt, att en mindre löseskilling, lämpad efter kolonats storlek och beskaffenhet, bör betalas till kronan, hvilken köpeskilling dock må sättas synnerligen låg och bestämmas af en särskild nämnd, t. ex. samma nämnd, som för närvarande årligen utses att verkställa arrende- och saluvärderingar af kronodomäner d. v. s. vederbörande kronofogde som ordförande samt två ledamöter; den ene utsedd af hushållningssällskapet, den andre af landstinget. Det bör vara den nye ägaren medgifvet, om han så önskar, att i stället för att kontant erlägga den sålunda bestämda löseskillingen få amortera densamma under loppet af ett visst antal år och har jag såsom lämpligt ansett 20 år, jämte en skälig ränta t. ex. 4 procent å det oguldna kapitalet. Skall amortering äga rum, bör inteckning tagas i lägenheten å hela den bestämda löseskillingen. Å den sålunda från kronan till den enskilde öfverlämnade äganderätten bör lösebrief af kronan utfärdas och af vederbörande häradsrätt fastställas. Sedan äganderätt beviljats, bör kolonisten fritt kunna bestämma öfver sin egendom, sälja eller ytterligare uppdelas densamma, äfvensom utvidga densamma genom öfvertagande af ytterligare kolonat, hvarvid dock förut innehafvande kolonat bör vara fullständigt uppodladt. Äfvenledes må innehafvaren äga rätt afyttra nyttjanderätten till öfvertagen lägenhet mot det, att den tillträdande innehafvaren ikläder sig motsvarande förbindelser, som den förre innehafvaren åtagit sig. Sker ej

detta, bör bestyrelsen för kronans räkning äga återbördla lägenheten. Att, sedan första uppbyggandet af erforderliga hus ägt rum, medgifva kolonisten rätt att efter utsyning erhålla ytterligare husbehovsvirke och bränsle utom området, anser jag icke nödvändigt. Det torde icke heller vara lämpligt att för framtiden binda staten vid ett onus, som i längden kan blifva ganska dyrbart. Ännu länge torde kolonisten mot en mycket ringa afgift å angränsande kronomarker få hopskrapa det bränsle han nödortfigt behöfver. Sedan brännorfsfrågan kan anses löst, torde jämväl i Norrbotten det erforderliga bränslet kunna hämtas ur torfmossarne, och nödig gemensam torftäkt kan ock afsättas inom kolonisationsområdet. I tal om kolonisationsfrågan har stundom framhållits icke blott önskvärdheten utan äfven nödvändigheten af att kolonisten, sedan erforderliga byggnader blifvit uppförda, tilldelades ett kontant bidrag af statsmedel med t. ex. 500 kronor liksom åt skogstorpore nu sker. Onekligen skulle detta blifva en värdefull hjälp för honom, men jag anser, att staten genom så godt som fri upplåtelse af mark med å denna verkställda dikningar och väganläggningar redan offrat så mycket, att kolonisten, om han äger arbetskraft och god vilja, bör kunna reda sig själf med de tillfällen till arbetsförtjänst, som finnas i närheten, och med stöd af de råd och upplysningar, han kan påräkna vid mönsterkolonatet.

Många äro de här uppe, som med endast två goda armar slagit sig ned i vilda skogen och brutit bygd, så att de efter 10—20 år ägt gård och grund fullt jämförlig med en gammal god bondgård. Därtill duga inga veklingar eller lättingar, men det finnes ännu inne i landet här uppe segt och kraftigt folk med arbetsförmåga och arbetslust och med kärlek till en egen torfva. Det är med kännedom härom jag vågar hysa förhoppning, att kolonisation i Norrbotten, rätt grundlagd, så småningom skall kunna blifva en verklighet.»

Med öfversändande af detta förslag hafva domänstyrelsen och landtbruksstyrelsen i underdånig skrifvelse den 1 februari 1908 anført, att, då det syntes vara af vikt, att villkor och öfriga bestämmelser för upplåtelse af mark från området så snart ske kunde blefve i vederbörlig ordning meddelade, ämbetsverken redan nu och utan att afvakta tidpunkten, då förslag till plan för indelande af lämpliga delar af området till kolonat och jordbrukslägenheter kunde hinna afgifvas, ansett sig böra underställa Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning frågan om villkoren och öfriga bestämmelser för upplåtelse af mark från området; och hafva ämbetsverken vidare i ämnet anført följande:

I motsats till landtbruksingenjören Berggrens uppfattning ansåge ämbetsverken, att upprättande af kolonat med en sådan oinskränkt ägande- och dispositionsrätt, äfven om vissa åtaganden förut skulle af kolonisten vara fullgjorda, komme att medföra den faran, att kolonaten komme att så småningom uppgå i eller förenas till större besittningsområden och således upphörde att såsom själfständiga lägenheter finnas, hvarigenom åter hufvudändamålet med deras bildande, eller att de skulle komma att utgöra egna hem och själfständiga småbruk för mindre bemedlade, komme att förfelas. Det torde visserligen icke kunna bestridas, att en sådan full äganderätt innebure något för känslan i hög grad tilltalande, men då medgifvandet af en sådan skulle äfventyra lägenheternas bibehållande såsom själfständiga småbruk, torde det icke vara rådligt att utan inskränkning medgifva en dylik äganderätt. I Danmark hade också i liknande fall inskränkning i äganderätten vidtagits genom föreskrift, att lägenheten icke finge säljas eller eljest öfverlätas utan vederbörande myndighets godkännande af personen, till hvilken öfverlåtelsen skedde, och under vissa förut bestämda villkor. Detta innebure emellertid, att lägenheten icke finge tagas i mät eller intecknas till förmån för enskild långifvare. För norrländska förhållanden torde bäst lämpa sig, att lägenheterna kostnadsfritt upplåtes med ständig besittningsrätt eller så kallad stadgad åborätt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med därför gällande bestämmelser, hvarigenom förekommes ofvannämnda olägenhet af småbrukens upphörande såsom själfständiga egna hem, på samma gång innehafvaren och hans rättsinnehafvare tillförsäkrades en besittningsrätt, som möjliggjorde hans och hans familjs bibehållande vid lägenheten, så länge han fullgjorde stadgade skyldigheter eller icke blefve dömd för nesligt brott. Erfarenheten hade visat, att å kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län upplåtna lägenheter, de så kallade skogstorpen, hvilka enligt nådiga kungörelsen den 27 maj 1904 af domänstyrelsen på viss bestämd tid, ej öfverstigande tjugu år, finge öfverlätas till odling och bebyggande åt personer, hvilka ägde god frejd och vore fullt arbetsföra samt i öfrigt funnes lämpliga, numera vore mycket eftersökta, ehuru äganderätt till dem aldrig kunde förvärfvas, och att till och med utan särskildt medgifvande smärre områden å kronans mark i Norrland ej sällan bebyggt och odlats utan att minsta säkerhet funnes för att dessa så kallade inkräktningar finge behållas. Dessa antydda förhållanden visade, att möjlighet funnes till erhållande af lämpliga personer till innehafvare och brukare af lägenheter i Norrland, utan att upplåtelsen skedde med full äganderätt. Äfven för kolonisterna själfva torde stadgad åborätt vara för-

b) Domänstyrelsens och landtbruksstyrelsens förslag.

delaktigare än full äganderätt, enär staten endast åt sin åbo torde kunna lämna det ekonomiska stöd i skogstillgång m. m., som åtminstone tills vidare syntes vara behöfligt. Beträffande villkoren för upplåtelsen af mark i öfrigt borde den myndighet rörande kronhemman, hvilken i vanliga fall utöfvades af domänstyrelsen eller Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, vidkommande ifrågavarande kolonat, på sätt Berggren föreslagit, tills vidare handhafvas af en lokal bestyrelse, hvilken borde bestå icke, såsom Berggren föreslagit, utaf sex ledamöter utan af tre ledamöter, nämligen en af Eders Kungl. Maj:ts utsedd ordförande samt ytterligare två ledamöter, valda för en tid af tre år, den ene af länets landsting och den andre af länets hushållningssällskap. Bestyrelsens inseende öfver kolonaten borde emellertid upphöra, sedan 15 år förflutit efter upplåtelsen, hvarefter kolonaten i detta afseende skulle likställas med öfriga kronans lägenheter af samma natur. Denna bestyrelse borde icke åtnjuta annan ersättning för sitt sysslande än resekostnads- och traktamentsersättning enligt tredje klassen i gällande resereglemente. Ansökning om erhållande af kolonat skulle ingifvas till bestyrelsen, som efter pröfning af sökandens personliga egenskaper, ekonomiska ställning m. m. ägde bifalla eller afslå densamma. Därest kolonist, som fått lägenhet åt sig upplåten, icke skulle inom ett år därefter påbörjat sådana byggnads- eller odlingsarbeten, som tydligt ådagalade hans afsikt att bosätta sig å kolonaten, borde bestyrelsen äga rätt att till annan person öfverlåta lägenheten. Vidare borde kolonist vara skyldig att inom tre år, efter det han fått därför bestämdt byggnadsvirke åt sig utstämplat, uppföra behöfliga byggnader å kolonaten enligt särskilda bestämmelser. Om kolonist eller hans stärbhusdelägare ville till annan öfverlåta nyttjanderätt till lägenhet, hvarå mer eller mindre arbete blifvit utfördt, syntes anmälan därom böra göras hos styrelsen, som skulle äga att antingen godkänna öfverlåtelsen eller ock till kronan indraga lägenheten mot ersättning åt kolonisten eller hans dödsbo för nedlagda kostnader eller arbete enligt af mätismän gjord värdering. För att dylik öfverlåtelse skulle kunna godkännas, borde den nye innehafvaren ikläda sig samma skyldigheter och vara underkastad samma villkor, som vid lägenhetens första upplåtande blifvit föreskrifna. Skulle invid upplåtet kolonat finnas område, som icke blifvit till odling och bebyggande ännu upplåtet, syntes innehafvare af nämnda kolonat böra äga att till mulbete eller slätter använda hela eller en del af området efter bestyrelsens bepröfvande och på af densamma stadgade villkor, intill dess området till odling och bebyggande blefve upplåtet. Funnes inom kolonisationsområdet jord,

som för närvarande icke kunde fullständigt torrläggas, men som genom invallning eller på annat sätt kunde förvandlas till eller förbättras såsom gräsbärande mark, borde kolonisterna äga företräde framför andra att mot särskild afgäld i form af arrende eller annau afgift njuta fördel däraf, allt på sätt bestyrelsen funne skäligt och lämpligt bestämma. Innehafvare af kolonatet borde vara skyldig att på egen bekostnad eller genom eget arbete underhålla de hägnader, diken och vägar, som fölle inom hans kolonat, där ej för särskilda fall annorlunda bestämdes. Därest åter hägnader, diken eller vägar funnes i råskillnaden mellan två kolonat, borde rågrannarna med hälften hvardera ansvara för underhållet. För mark, som icke blifvit upplåten till odling och bebyggande, borde kronan ensam vara skyldig underhålla diken och vägar. Därest område afsattes för torftäkt till bränsle, borde kolonisterna kostnadsfritt få begagna sig häraf enligt särskilda bestämmelser.

Enligt vederbörligen fastställd plan borde erforderligt virke till lägenhetens första bebyggande till kolonisten anvisas genom utstämpling å lämpligt ställe å kronan tillhörig mark för att af kolonisten utan ersättning afverkas samt för ändamålet begagnas. Virke till reparationer och hägnader samt annat husbehovsvirke äfvensom vedbrand skulle af kolonisten i mån af behof utan afgift erhållas vare sig inom eller utom kolonatets område intill en mängd af årligen 20 kubikmeter virke, hvaraf barrträd på rot till minst den mängd, som erfordrades för byggnad och stängsel vid kolonatet, samt dessutom mindre värdefullt affallsvirke i mån af tillgång och behof. I öfrigt skulle kolonisten icke äga rätt att å kronans mark taga virke eller bränsle annat än mot ersättning eller köp i vanlig ordning. Därest kolonist blifvit dömd för svårare brott eller gjort sig skyldig till skogsåverkan eller ovarsamt handhafvande af eld eller företagit sig annat, som väsentligen strede mot allmän ordning, eller underlåte att ställa sig till efterrättelse gifna föreskrifter, eller åsidosatte stadgad byggnads- eller odlingsskyldighet, kunde lägenheten af bestyrelsen öfverlätas till annan person, därvid på bestyrelsens pröfning skulle bero, om eller i hvad mån ersättning borde den afträdande tillerkännas för å kolonatet nedlagdt arbete, hvilken ersättning han skulle få uppbära af tillträdaren. Kolonist, som blifvit af bestyrelsen uppsagd till afflyttning, skulle från lägenheten afflytta å näst efter uppsägningen infallande laga fardag, dock med rätt för bestyrelsen att, när särskilda skäl därtill föreläge, medgifva skäligt anstånd med afflyttningen. Blefve kolonist af skäl, som nyss sagts, uppsagd till afflyttning, borde myndig son eller måg åtnjuta företrädesrätt att öfvertaga kolonatet efter bestyrelsens närmare bepröfvande.

Beträffande öfriga bestämmelser rörande ifrågavarande nybyggesupplåtelser hafva ämbetsverken, jämte det de uttalat sig till förmån för ett mönsterkolonats anordnande, tillika anfört följande:

Ett hvart af kolonaten borde inrymma lämplig byggnadsplats samt så stort område, som pröfvades erforderligt för att kolonisten jämte familj däraf kunde erhålla sin hufvudsakliga utkomst, dock med iakttagande, att den odlingsvärda marken inom kolonaten ej öfverstege 15 hektar och i regel ej understege 10 hektar, allt efter jordens beskaffenhet och omständigheterna i öfrigt, så att kolonaten blefve såvidt möjligt likvärdiga, samt att, där sådant kunde undvikas, den inom hvarje kolonat fallande utmarken ej komme att öfverstiga 35 hektar. Kolonaten borde såvidt möjligt beredas naturliga gränser, såsom afloppsdikey, vägar och dylikt. Till hvarje kolonat borde på kronans bekostnad utläggas och byggas väg. Tillsvidare borde högst hvartannat kolonat upplåtas till odling och bebyggande, hvaremot de öfriga borde afsättas till betesmark för att till kolonisterna utarrenderas, intilldess och i den mån foderväxtodlingen å de till bebyggande upplåtna kolonaten blifvit så uppdrifven, att för å kolonaten vinterfödda kreatur bete å ouppodlad jord icke behöfde anlitas. Förslag till årligt arrende för dessa betesmarkers begagnande borde med fästadt afseende å betets värde å olika områden af sakkunnig person upprättas. På Eders Kungl. Maj:ts framtida pröfning i hvarje särskildt fall skulle bero, huruvida och på hvilka villkor fullt bebyggt och uppodlad kolonat finge omföras till skattejord, därvid ock skulle bestämmas, om och i hvad mån skogsmark och ståndskog borde till kolonaten bibehållas. De å kolonaten uppförda byggnader borde förblifva statens egendom, intill dess att kolonaten omfördes till skatte, dock med rätt för kolonisten att, sedan han fullgjort sin byggnadsskyldighet och byggnaderna blifvit af bestyrelsen godkända, af statsmedel för desamma erhålla godtgörelse med 500 kronor att på bestyrelsens rekvisition förskjutas af statskontoret. Kolonisten borde vara skyldig svara för byggnadernas underhåll och att de blefve utan godtgörelse af staten behörigen brandförsäkrade. Därest byggnad af ålder eller af annan orsak behöfde ombyggas, skulle kolonisten vara skyldig att på egen bekostnad låta verkställa ombyggnaden, dock med rätt för kolonisten att för ändamålet enligt gällande bestämmelser af kronan erhålla behöfligt virke å rot. Det borde åligga kolonisten att inom tre år efter upplåtelsen uppodla minst 1½ hektar af den odlingsbara marken, och tillåte sig landtbruksstyrelsen fästa uppmärksamheten därpå, att möjlighet torde komma att finnas för kolonisten att från den s. k. norrländska nyodlingsfonden erhålla odlingslån. Kolonist borde till kro-

nan årligen betala en afgäld eller ränta, motsvarande 2 procent af den till kolonatet hörande markens värde enligt den värdering, som vid upplåtelsen och sedan hvart 20 år borde verkställas af den nämnd, som hade ått sig uppdraget att värdera kronans domäner i allmänhet, vid hvilken värdering icke finge inräknas den areal, som befundes odlad och i god häfd. Om kolonist väl häfdade och brukade jorden, borde bestyrrelsen äga rätt att under en tid af högst 15 år efter upplåtelsen befria honom från hvarje skatt eller afgäld till kronan för lägenheten. Därest kolonatets jordbruk blifvit väl skött samt den inom dess område förekommande ståndskogen väl vårdad och så sparad, att den efter ut hållighetsbruk medgifve afverkning till afsalu utan åsidosättande af lägenhetens eget behof af virke, borde det bero på Eders Kungl. Maj:ts pröfning, om och i hvad mån kolonisten skulle tillåtas att efter anmälan hos vederbörande jägmästare erhålla utsyning för den afverkning till afsalu, som ansåges kunna äga rum och hvaraf kolonisten då finge tillgodonjuta inkomsten.

På grund af hvad sålunda anförts hafva ämbetsverken hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta nådig proposition, att Riksdagen måtte dels medgifva, att af Alträsk och Svanå kronoparker samt f. d. Selets stockfångstskog, sedan plats blifvit afsatt för ett mönsterkolonat, de delar, hvilka enligt hvad verkställda undersökningar gifvit vid handen, lämpa sig att redan nu upplåtas för odling och bebyggande, må indelas till kolonat enligt plan, som framdeles blifver af Eders Kungl. Maj:t fastställd, dels ock godkänna de villkor och öfriga bestämmelser för upplåtelser af mark från området, hvilka af styrelserna i det föregående förordats.

Af den utredning, som sålunda förebragts, torde framgå, att tiden nu är inne för fullföljande af den kolonisation, till hvilken den utförda afdikningen utgjort första steget. *Departements-
chefen.*

Såsom nybyggesområde har platsen utan tvifvel både väsentliga fördelar och afsevärda olägenheter.

Till de förra vill jag räkna, att nybyggaren där har stödet dels af goda kommunikationer, i det området är beläget i omedelbar närhet till en station vid stambanan, dels af den utmärkta afsättningsort för jordbruksprodukter Bodens snabbt uppväxande och tämligen närbelägna samhälle kommer att erbjuda. En annan synnerligen beaktansvärd fördel är att odlingsarbetet till afsevärd grad är förberedt genom de af staten företagna afdikningsåtgärderna.

En påtaglig olägenhet däremot är svårigheten för nybyggaren, att under de första nybyggesåren kunna erhålla tillgång till den extra arbetsförtjänst han oundgängligen behöfver för att kunna lifnära sig och sin familj, i sådan närhet af nybygget, att han icke allt för mycket behöfver försumma sitt eget odlingsarbete. De första nybyggarna lära väl kunna erhålla åtskilligt arbete på den angränsande kronoparken, men i samma mån som nybyggarstammen ökas, måste tillgången till dylikt arbete tydligen blifva alltmera knapp. En annan olägenhet är att området på grund af sitt jämförelsevis isolerade läge i förhållande till andra boplatser och sin natur af torrlagd mosse tydligen icke, åtminstone i början, ställer sig lika lockande för bosättning som trakter med tätare befolkning och mera tilltalande terräng.

Att under dessa förhållanden utveckla platsen till ett lifskraftigt nybyggaresamhälle är utan tvifvel ett långt ifrån lättlost problem.

Å ena sidan kräfvess naturligen, att den medellöse nybyggaren, särskildt under den tid lägenheten skall brytas upp och bebyggas, af staten verksamt understödes. Eljest torde föga utsikt finnas för att odlingsföretaget skall kunna bringas till fullbordan. Å andra sidan får denna statens stödjande verksamhet icke för det allmänna medföra kostnader, som stå i oskäligt förhållande till nyttan för staten af de nya småbrukens tillkomst. Ett nybyggesväsende, som endast med konstlade medel upprätthålles och icke äger någon inre själfständig bärkraft, saknar tydligen allt berättigande.

Då jag nu går att framlägga de grundsatser jag föreställer mig i nämnda afseenden böra vinna tillämpning, vill jag förutskicka den anmärkningen, att det synes mig, som om de myndigheter, hvilka få ledningen af nybyggesväsendet härstädes om hand, böra lämnas tämligen fria händer. Företaget bör tillsvidare hufvudsakligen uppfattas som ett experiment. Det gäller att genom försök afgöra, huruvida lämpliga nybyggesområden öfverhufvud kunna vinnas genom utdikningar å de stora norrländska mossarne. För detta ändamål synes nybyggesväsendet på ifrågavarande område böra ställas under en mera intim, fortgående och patriarkaliskt handlande ledning än hvad hittills ifråga om nybyggen varit fallet och denna ledning i så stor omfattning som möjligt tillerkännas rätt att handla efter omständigheterna.

Den första åtgärden man har att vidtaga med ifrågavarande område är dess ändamålsenliga *planläggning och indelning*. Denna lär utan tvifvel böra fastställas af Kungl. Maj:t. Några hufvudgrunder torde emellertid därvid på förhand kunna fastslås. I afseende till en början å frågan, huru stor jordvidd lämpligast bör tilldelas de särskilda

nybyggena, instämmer jag med ämbetsverken däruti, att i regel minst tio hektar odlingsvärd jord torde erfordras för att ett lifskraftigt nybygge skall kunna bringas till stånd. Att, såsom myndigheterna föreslagit, bestämma någon viss gräns uppåt för den odlingsvärda mark, som bör åt hvarje lägenhet anslås, finner jag mindre nödigt. Dock synes mig totalarealen för hvarje lägenhet, frånräknadt skogsmarken, i regel icke böra sättas högre än 20 hektar. Med dessa måttbestämmelser synes den odlingsvärda icke skogbevuxna delen af området kunna räcka till omkring 50 nybyggen.

Af egentlig skogsmark synes inom området finnas allenast 623 hektar. Enligt ämbetsverkens uppskattning skulle hvarje nybygge till husbehofsskog behöfva omkring 35 hektar. Skogen inom området skulle alltså förslå till allenast omkring 18 nybyggen. Emellertid synas mig skogsanslag af den storlek ämbetsverken föreslagit knappast vara behöfliga. Om, såsom jag i det följande skall föreslå, nybyggaren från den angränsande kronoparken kostnadsfritt erhåller virke till det första uppförandet af lägenhetens åbyggnader och hägnader, är hans största virkesbehof för en afsevärd tid framåt tillgodosedt. Hvad det årliga behofvet af bränsle angår, lärer å kronoparken finnas mycket affallsvirke, som nybyggaren kan få köpa synnerligen billigt och dessutom synes området erbjuda god tillgång på bränntorf. Utan väsentlig olägenhet synes mig alltså nybyggaren kunna nöjas med betydligt mindre skogsanslag än det af ämbetsverken ifrågasatta. Så mycket mera torde detta blifva förhållandet, om, såsom af flera skäl synes mig synnerligen lämpligt, den hufvudsakliga skogsmarken afsättes till en för skogsfång och bete afsedd allmänning. Att från hushållnings- och skogsvårdssynpunkt en skogsmarks bibehållande såsom allmänning äger vissa företräden framför dess utskiftande till delägarna har på den senare tiden blifvit alltmera erkänt. Nämnda förhållande äger emellertid tydligen rum endast under förutsättning, att allmänningen ställes under sakkunnig vård. För att en sådan må komma till stånd lärer det böra uppdragas åt Kungl. Maj:t att bestämma grunderna för allmänningens förvaltning. I regel kommer det väl därvid att visa sig lämpligt, att gifva delägarna lika rätt oberoende däraf, att nybyggena möjligen något variera i omfång.

Utom skogen synas äfven vissa andra områden böra afsättas till gemensamt begagnande. Hit hör mark till nödiga vägar samt lämpliga torf- och grustäcker, upplagsplatser och dylikt. I den mån särskilda bestämmelser kunna visa sig erforderliga för att fastställa den ordning, i hvilka delägarna skola få begagna sig af nämnda förmåner, böra dylika bestämmelser få af Kungl. Maj:t meddelas.

Vid områdets planläggning lär emellertid äfven vissa andra undantag böra göras, visserligen icke direkt för nybyggarnas gemensamma begagnande men ändå till nybyggarsamhällets framtida nytta. Hit hör till en början det omkring 165 hektar omfattande område, som för sin fullständiga torrläggning är beroende af vattenståndet i Aleån och i sjön Alträsk och som uppgifvits lämpa sig för anordnande af äng genom vattenuppdämning under vår och höst. Detta område, som i sitt närvarande skick väl icke lämnar nämnvärd afkastning, är för stort för att odeladt läggas till ett nybygge, och uppdelas det mellan flera, för ringas sannolikt möjligheten att få det på nämnda sätt förbättradt. Likaledes kan det vara lämpligt att på förhand undantaga nödiga tomter till exempelvis skola, såg, kvarn, andelsmejeri och dylikt. Särskildt torde man härvid böra hafva sin uppmärksamhet fästad på önskvärdheten af att på lämpligt sätt kunna tillgodose kooperativa företag. Hvilka möjligheter platsen i detta afseende erbjuder, kan icke utrönas förr än vid en slutlig undersökning och planläggning af området. Troligt är att å området befintlig vattenkraft kan med fördel i vissa fall komma till användning. Huru de för dylika ändamål undantagna områden sedan böra tillgodogöras, om de böra upplåtas mot eller utan ersättning åt enskilda eller nybyggarna gemensamt lär böra tillhöra Kungl. Maj:ts afgörande. Att på förhand härvid fastslå vissa regler, torde i anseende till den skiftande naturen af de användningssätt, som kunna komma ifråga, hvarken vara möjligt eller lämpligt. Huruvida staten bör i vidare mån än genom upplåtelse af mark och vattenkraft understödja dylika gemensamma företag är en fråga, som icke nu behöfver besvaras, utan kan öfverlämnas åt framtiden.

Upplåtes i något fall de undantagna områdena mot ersättning, torde de influtna medlen böra bilda en kassa, som ställes till nybyggesledningens förfogande att användas för bestridande af förvaltningskostnader eller till ändamål, som äro för nybyggarna gemensamt gagneliga.

Äfven frågan om inrättande af ett mönsterjordbruk anser jag icke böra förbigås. Ett mönsternybygge, som kan gifva ett lämpligt föredöme, huru jordens uppodling och skötsel bör praktiskt utföras och ordnas, där nya metoder kunna försökas och pröfvas och de enskilda nybyggarna erhålla råd och väckelse, måste tydligen utgöra ett kraftigt medel till nybyggesväsendets befrämjande. Att direkt anordna ett sådant nybygge, torde väl emellertid icke böra företagas förr än man vunnit någon erfarenhet angående den omfattning nybyggesverksamheten på ifrågavarande område kan väntas taga. För närvarande synes endast

böra tillses, att vid områdets planläggning för ändamålet lämplig och centralt belägen mark undantages från upplåtelse till enskilda.

För att ifrågavarande företag skall kunna utveckla sig i gynnsam riktning och ett lifskraftigt nybyggarsamhälle småningom uppstå fordras utan tvifvel, att, såsom ämbetsverken föreslagit och jag i det föregående berört, detsamma sättes under ledning af en *lokal bestyrelse* och göres till föremål för en mera patriarkalisk omvårdnad, en mera omedelbar tillsyn än våra förvaltande myndigheter för närvarande skulle vara i stånd att ägna detsamma. Så är det t. ex. af synnerlig vikt att, innan nybygge upplåtes till någon sökande, en noggrann pröfning af sökandens personliga egenskaper äger rum. Saknar nybyggaren drift, arbetsamhet och sparsamhet är odlingsföretaget från början så godt som hopplöst. Vidare kräfvades en organisationsvan ledning för att med begagnande af platsens naturliga förutsättningar kunna taga initiativet till och sätta i gång sådana företag till nybyggarnas gemensamma nytta, som jag i det föregående omförmålt. Det fordras ytterligare att med afseende på hvarje särskildt nybygge uppgöres en efter de naturliga förhållandena i hvarje särskildt fall afpassad odlings- och byggnadsplan, som nybyggaren sedermera har att ställa sig till efterrättelse. I allmänna föreskrifter uppställda schablonmässiga bestämmelser komme nämligen i många fall att verka orättvist och göra den ene nybyggaren jämförelsevis mera betungad af skyldigheter än den andre. Om, såsom jag i det följande kommer att föreslå, något odlingsunderstöd lämnas nybyggaren, fordras det kontroll öfver, att detta understöd verkligen kommer odlingsarbetet till godo och icke, såsom i så många andra liknande fall ägt rum, bortslösas för improduktiva ändamål. I alla dessa fall skulle en intresserad lokalstyrelse vara af ovärderlig nytta likasom den, ifall den fattar sin uppgift rätt, skulle kunna göra mycket för att uppmuntra och stödja nybyggaren i de tviflets och håglöshetens stunder, som icke lära utebli, för att lifva och egga honom i den hårda kamp, som han särskildt under den första tiden väl i regel har att utkämpa.

Angående frågan, huru ifrågavarande styrelse eller nämnd bör vara sammansatt, har jag mot ämbetsverkens förslag därutinnan intet annat att erinra, än att det knappast kan anses befogadt, att staten afsäger sig rätt att besluta öfver nämndens sammansättning. Skall området, såsom ofvan antydts, blifva ett slags kolonisationsiskt experimental-fält i statens hand, bör ortsledningen tydligen stå i intimt förhållande till statsförvaltningen i öfrigt. Att nämndens ledamöter i alla händelser komma att väljas bland de därtill mest skickade inom orten lär vara uppenbart. I likhet med ämbetsverken föreställer jag mig, att det icke

skall möta någon svårighet att finna lämpliga och intresserade personer, villiga att åtaga sig ifrågavarande uppdrag, äfven om icke annan ersättning beredes dem än rese- och traktamentsersättning.

I afseende å de *personliga egenskaper hos nybyggaren*, som måste uppställas såsom villkor för rätt att öfvertaga nybygge, torde det vara lämpligt, att ett tydligt uttryck gifves åt den afsikt, som ligger till grund för hela kolonisationsföretaget, nämligen att bereda utkomst för mindre bemedlade jordbruksarbetare, att tillskapa ett antal mindre lägenheter, användbara och använda till småbruk. Till ledning för nämnden, som har att pröfva ansökningar i förevarande afseende, anser jag därför, att man bör uppställa den grundsatsen, att nybygge endast får upplåtas åt mindre bemedlad eller obemedlad, som äger god frejd och gjort sig känd för arbetsamhet och hederlig vandel, samt äger förutsättningar för drifvande af ett mindre jordbruk. Af enahanda skäl torde det böra utsägas, att lägenhet ej må upplåtas till den, som redan äger fast egendom af den storlek att därå kan födas en familj och att ej heller mer än en lägenhet må upplåtas åt samma person. Genom bestämmelser i dessa riktningar har man, så vidt sig göra låter, sörjt för att nybyggerna åtminstone vid deras första upplåtande komma i de händer, för hvilka de varit afsedda. Att på ett tillräckligt verksamt sätt hålla hand öfver, att nybyggerna äfven för framtiden bibehållas i småbrukarebesittning är en vida svårare fråga. I hvad mån åtgärder i sådan riktning böra vidtagas, skall jag i det följande tillåta mig att undersöka.

Jag öfvergår nu till den svåra och omstridda frågan, *med hvad slags rätt ifrågavarande lägenheter böra upplåtas*. Så långt torde meningarna vara eniga, att den slutliga upplåtelsen bör föregås af en försökstid, under hvilken odlarens rätt till lägenheten är beroende däraf, att han fullgör den odlings- och byggnadsskyldighet, staten med afseende på lägenheten föreskrifver. Men huruvida nybyggaren därefter bör tillerkännas full äganderätt eller endast ärftlig besittningsrätt, s. k. stadgad åborätt, eller möjligen endast långvarig arrenderätt, därom äro åsikterna skiljaktiga.

Jag har förut i dag vid föredragning af upprättadt förslag till grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärfva egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar redogjort för de skäl, hvarför jag anser, att åborättsinstitutet icke bör komma till användning vid de jordupplåtelser, hvarom i nämnda förslag var fråga, och hvarför jag föreställt mig, att upplåtelse med full äganderätt med afseende på dessa egnahemslägenheter vore att förorda.

Å andra sidan har jag likaledes förut denna dag, då jag förelade Eders Kungl. Maj:t upprättadt förslag i fråga om upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen, utvecklat, hurusom jag beträffande dessa lägenheter kommit till det resultat att upplåtelseorna borde ske endast på arrende under sjuttiofem år.

Då jämväl nu ifrågavarande nybyggesområde är beläget i nordligaste delarne af riket, kunde det ifrågasättas, om icke sistnämnda upplåtelseform jämväl för dessa nybyggen skulle vara att anbefalla. Så finner jag emellertid icke vara förhållandet. De lägenheter, som upplåtas från kronoparker och öfverloppsmarker, inkräkta direkt på statens skogsmark och en viss försiktighet synes nödig för att undvika de ändamålslösa uppoffringar af kronans egendom, som skulle blifva följden, därest kolonisationsverksamheten af en eller annan anledning sloge fel.

Det föreslagna kolonisationsområdet vid Alträsk åter är till sin hufvudsakliga del i statens hand ett värdelöst område, som man kan upplåta åt odlingen utan att skogsvårdsintresset därigenom lider något egentligt intrång. Dessutom har på området genom den verkställda afdikningen redan nedlagts afsevärda kostnader, hvilka skulle vara till stor del bortkastade, om icke området kunde göras fruktbärande genom nybyggens anläggande. Här, där det sålunda gäller att särskildt locka till snar och kraftig odlingsverksamhet, synes det mig vara på sin plats att nybyggeslägenheterna upplåtas med full äganderätt.

Jag har därvid tänkt mig saken böra ordnas så, att nybyggaren genast vid upplåtelsen får köpekontrakt å lägenheten, men att i enlighet med förbehåll, som däri införes, köpebref till nybyggaren icke utfärdas förr än efter en försökstid af fjorton år, under hvilken tid aftalet kan häfvas, därest nybyggaren icke fullgör den odlings- och byggnadsskyldighet, som åligger honom. Nybyggaren kan då icke förr än efter försökstidens utgång erhålla lagfart å sin lägenhet.

Med den sålunda föreslagna anordningen skulle nybyggaren, om icke annat föreskrefves, äga rätt att under försökstiden öfverlåta lägenheten till annan. Detta torde emellertid icke obegränsadt böra tillåtas. Staten synes böra förbehålla sig rätt att lägenheten under försökstiden icke må öfverlåtas till annan än den, som af nämnden pröfvas uppfylla villkoren för att kunna antagas såsom nybyggare i första hand. Dör nybyggaren under försökstiden, kommer naturligen lägenheten att öfvergå till stärbuset. Att efter försökstiden fortfarande söka å statens vägnar hålla hand öfver det sätt, hvarpå lägenheten öfverlåtes, synes mig mindre nödigt. Godkännes det förslag till nybyggesindelning och

upplåtelsevillkor, för hvilket jag nu redogör, komma nämligen ifråga varande lägenheter efter sitt bebyggande svårligen att blifva begärliga för andra än personliga småbrukare.

Vidkommande i öfrigt förhållandena under försökstiden bör, såsom förut antydts, nybyggaren äga skyldighet att bebygga och uppodla lägenheten, så att den därefter kan erbjuda honom en någorlunda tillfredsställande bärning. Huru stora förpliktelser i detta afseende skäligen böra åläggas nybyggaren, läser icke kunna med fördel afgöras genom allmänna föreskrifter, utan torde man kunna uppdraga åt nämnden att, med ledning af de bestämmelser Kungl. Maj:t kan finna lämpligt utfärda, i det särskilda fallet bestämman, huru lägenheten skall uppodlas, inhägnas och bebyggas för att nybyggaren därtill må förvärfva definitiv rätt. Föreskrifter i sådant syfte torde böra införas i det köpekontrakt, som nämnden utfärdar till den antagne nybyggaren, så att denne icke kan råka i tvifvelsmål angående omfattningen af sina skyldigheter.

I denna byggnads- och odlingsskyldighet bör naturligen ingå jämväl skyldighet att under försökstiden hålla föreskrifna och utförda byggnader, hägnader och odlingar vid makt. Finner nämnden det vara lämpligt att uppdelade de afsedda skyldigheterna så, att föreskrift lämnas om hvad som skall vara utfördt under särskilda perioder af försökstiden, bör det stå nämnden öppet att härom i köpekontraktet införa nödiga bestämmelser.

Till fullgörande af byggnads- och hägnadsskyldigheten måste nybyggaren hafva tillgång till *nödigt virke*. Detta husbehovsvirke bör enligt min mening utsynas å den närliggande kronoparken, så att den lilla skogstillgång, som finnes på den gemensamma skogmarken, tillsvidare sparas. Skulle reparation eller ombyggnad behövas under försökstiden, hvilket väl läser vara ett undantagsfall, bör nybyggaren vara berättigad att äfven därtill erhålla virke från kronoparken, dock endast under förutsättning, att nybyggaren ej själf vållat skadan eller denna förorsakats af eldsvåda. Mot skada af sistnämnda beskaffenhet bör nämligen nybyggaren vara skyldig trygga sig genom att hålla byggnaderna brandförsäkrade. Det kunde härvid ifrågasättas, om icke staten borde skaffa sig någon garanti för att byggnaderna verkligen hållas brandförsäkrade, så att staten icke, i händelse nybyggaren försummat att brandförsäkra och saknar tillgångar att uppföra nya byggnader, utan ersättning går miste om det värde, som ligger i det virke staten för de uppbrunna byggnaderna tillsläppt. Detta synes emellertid vara mindre nödigt, om man låter lägenheten förverkas, därest byggnaderna ej hållas vid makt. I så fall får staten väl i de flesta fall i det på lägenheten nedlagda

odlingsarbetet en ersättning icke understigande värdet af det tillsläppta virket.

Det sagda gäller endast byggnads- och lägnadsvirke. Hvad angår bränsle, torde man kunna hänvisa nybyggarna till den gemensamma skogsmarken samt till det torfbränsle, hvarå området synes erbjuda god tillgång. På kronans mark finnes naturligen också i regel godt om affallsvirke, som säljes synnerligen billigt.

Lika med ämbetsverken anser jag, att äfven något *kontant understöd* bör lämnas nybyggaren. Under den tid, han är sysselsatt med lägenhetens upparbetande, torde det nämligen för nybyggaren vara synnerligen svårt att anskaffa kontanta medel. Detta understöd torde i likhet med hvad som föreslagits beträffande de i det föregående omförmälta odlingslägenheter å kronoparker och öfverloppsmarker böra sättas till sjuhundrafemtio kronor och utdelas successivt i tre poster.

Likaledes synes man böra medgifva nybyggaren det understöd, att han under försökstiden för lägenheten får åtnjuta *frihet från utlagor och onera för lägenheten*. Att göra denna skattefrihet, såsom ämbetsverken föreslagit, beroende på pröfning i hvarje särskildt fall samt sätta den i förbindelse med det sätt, hvarpå nybyggaren häfdar och brukar jorden, synes mig mindre lämpligt, då ett sådant system i tillämpningen lätt kan komma att uppfattas som godtycke, samt tämligen öfverflödigt, då ju brister vid odlingsskyldighetens fullgörande föranleda förverkande af själfva lägenheten.

Såsom förut nämnts bör underlåtenhet från nybyggarens sida i afseende å de skyldigheter, som åligga honom under försökstiden, medföra rätt för staten att häfva upplåtelseaftalet. När nybygget af sådan anledning återfaller till kronan, kan det hända, att sammanlagda värdet af det byggnads- och lägnadsvirke samt den odlingshjälp, nybyggaren från kronan bekommit, öfverstiger värdet af de hus och hägnader och de odlingar, som vid afträdet funnos å lägenheten. Skillnaden bör nybyggaren tydligen vara skyldig till kronan återbära. För de uppskattningar, som därvid blifva nödiga, synes man kunna anlita den metod, 2 kap. 8 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907 föreskrifver med afseende å den i nämnda lagrum omförmällda värdering.

Vid utgången af fjortonde året från upplåtelsen bör, under förutsättning att aftalet ej af någon anledning häfves, nybyggaren vara berättigad att erhålla slutligt köpebref å lägenheten. Härmed kommer man in på frågan, hvilken *köpeskilling* skall för lägenheten af staten begäras. De ekonomiska uppoffringar, kronan får vidkännas för

en nybyggesupplåtelse, bestå af tillsläppandet af marken, hvilken dock i sitt ursprungliga skick har ringa eller intet värde, dikningskostnaden, virket, odlingshjälpen och administrationskostnaden. Att af köparen kräfva full betalning för dessa kostnader synes icke vara möjligt. Lägenheterna blefve i så fall så dyrbara, att några spekulanter svårligen skulle uppträda. Högre pris än det, som är i orten gällande med afseende på lägenheter af lika godhet, kan naturligen under inga förhållanden ifrågakomma. Man synes sålunda böra lämna nämnden i uppdrag att uppskatta lägenhetens kapitalvärde. Till mera än femtio kronor pr hektar, impedimenter oberäknade, synes i hvarje fall detta icke böra beräknas för lägenhet, som är ouppodlad och obebyggd. Till lägenhetens kapitalvärde bör läggas den odlingshjälp, som kommer att till nybyggaren utgå. Det sålunda sammanlagda beloppet synes böra af kronan tagas igen i form af köpeskilling. För en lägenhet af största tillättna omfattning (20 hektar) skulle priset efter dessa grunder blifva högst 1,750 kronor.

Uppskattningen af köpeskillingen bör naturligen ske redan vid upplåtelseaftalet, så att köpeskillingen kan införas i köpekontraktet. Däremot synes staten böra afstå från att fordra någon inbetalning å köpeskillingen under försökstiden. Ej ens köpeskillingens förräntande synes man under denna tid böra ålägga nybyggaren. Först med det femtonde årets ingång skulle alltså några förpliktelser i afseende å köpeskillingens gäldande åligga nybyggaren.

Med afseende å *betalningsvillkoren* anser jag af skäl, som jag anfört vid redogörelsen för liknande anordningar i det af mig denna dag för Eders Kungl. Maj:ts föredragna förslaget till grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärfva egnahems lägenheter från vissa kronoegendomar, att beträffande köpeskillingens gäldande följande grunder böra tillämpas. Köpeskillingen uppdelas i två lika delar, en amorteringsdel och en stående del. Å amorteringsdelen erlägges från och med femtonde året efter upplåtelsen en annuitet af 6 procent. Där af räknas 3.6 procent å oguldna kapitalbeloppet såsom ränta. Å stående delen erlägges från och med femtonde året efter upplåtelsen ränta efter 3.6 procent. Denna del af köpeskillingen skall vara i sin helhet gulden inom fem år från det sista inbetalningen å amorteringsdelen bort fullgöras, men bör nybyggaren vara berättigad att dessförinnan därå göra de afbetalningar han önskar. Likaledes bör det stå nybyggaren fritt att, om han så vill, på en gång gälda hela köpeskillingen såväl amorteringsdelen som den stående delen. Från kronans sida bör uppsägning af inestående köpeskilling till

betalning tidigare än nu sagts kunna ske endast i ett par undantagsfall. Af dessa afser det ena den stående delen. Sedan amorteringsdelen till fullo guldits, synes staten böra vara berättigad att uppsäga den stående delen till betalning, då vid denna tidpunkt någon svårighet icke torde finnas för köparen att med begagnande af fastigheten såsom säkerhet på enskild väg upplåna det kapital, som erfordras för den återstående köpeskillings betalande.

Och vidare bör af lätt insedda skäl hela köpeskillingen kunna uppsägas till betalning, om lägenheten till jord eller byggnader vanvårdas eller föreskrifna ränte- eller kapitalafbetalningar icke ordentligt fullgöras eller lägenheten öfvergår till annan än efterlevande make eller bröstarfvinge eller efterlevande make och bröstarfvinge, hvilka behålla lägenheten oskiftad, så framt icke den nye innehafvaren pröfvas uppfylla villkoren för att kunna antagas såsom nybyggare i första hand.

Såsom villkor för erhållande af köpebref bör uppställas, att köparen utfärdar en i enlighet med ofvanstående betalningsvillkor affattad *köpeskillingsförbindelse* så affattad, att densamma utan vidare omgång kan i fastigheten in-tecknas. Undandrager sig köparen att utfärda dylik förbindelse, bör staten vara berättigad häfva aftalet.

De nu föreslagna upplåtelsevillkoren äro afpassade för det fall, att den lägenhet, som upplåtes, är fullständigt ouppodlad och obebyggd. Särskildt med hänsyn därtill, att lägenhet genom aftalets häfvande kan komma att återfalla till kronan, sedan odlings- och byggnadsarbete därå i någon mån fullgjorts, kan det inträffa, att upplåtelse kan komma att äga rum jämväl af lägenhet, som är mer eller mindre fullständigt odlad och bebyggd. För detta undantagsfall synes man emellertid icke behöfva uppställa några allmänna regler utan lär det kunna uppdragas åt nämnden att bestämma de jämkningar i upplåtelsevillkoren, som kunna finnas skäligen.

Jag har nu redogjort för de hufvudsakliga grundsatser, hvarpå jag ansett, att ifrågavarande kolonisation bör byggas. Vid sidan om dessa kräfras dock en del detaljbestämmelser, särskildt ifråga om nämndens verksamhet. Dessa bestämmelser torde lämpligen böra utfärdas af Kungl. Maj:t. Till dessa bestämmelser vill jag jämväl hänföra föreskrifter om, huru nybyggen, som ännu icke blifvit upplåtna, äfvensom vid nybyggesindelningen möjligen öfverblifven mark skall förvaltas. Att låta dessa marker kostnadsfritt begagnas t. ex. till slätter af de nybyggare, som först slagit sig ned på området, är knappast tillrådligt. Dessa skulle då lida ekonomiskt intrång af därefter tillkommande nybyggen och därför möjligen motarbeta hela nybyggesrörelsen. En ledande grundsats

synes mig därför böra vara, att för åsyftade ägors brukande erlägges en skälig afgift. På sätt, som föreslagits ifråga om de för allmännyttiga ändamål undantagna tomter, torde de på nämnda sätt influtna afgifter böra ingå till en kassa, som af nämnden får användas för bestridande af förvaltningskostnader eller till ändamål, hvilka äro för nybyggarna gemensamt gagneliga.

Bland de grunder för ordnandet af ifrågavarande nybyggesväsende, som af ämbetsverken föreslagits, finnas åtskilliga, som afse bestämmelser i fråga om vägar och hägnader. Säsom af det föregående framgår, finner äfven jag det vara lämpligt, att nödig mark till vägar undantages och ställes till nybyggarnas förfogande. Några bestämmelser i öfrigt om vägar eller något ordnande af hägnadsskyldigheten anser jag däremot icke böra ifrågakomma, då dessa förhållanden väl icke böra ordnas afvikande från de allmänna bestämmelserna om väghållnings- och hägnadsskyldighet.

Af ifrågavarande nybyggesområde utgör viss del i mantal satt jord, som kronan inköpt till kronopark, under det att det öfriga består af mark, som aldrig varit försedd med mantalsbeteckning. I anledning häraf torde vissa frågor komma att uppstå, huru ifrågavarande lägenheter skola i kameralt afseende redovisas. Att härom meddela nödiga bestämmelser torde tillkomma Kungl. Maj:t i sammanhang med fastställandet af nybyggesindelningen och nämndens instruktion.»

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en af herr *C. Lindhagen* m. fl. inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 215), däri hemställts, att Riksdagen måtte besluta, att de nybyggeslägenheter, hvarom förmäldes i propositionen n:o 44, skulle upplåtas med arrenderätt i hufvudsaklig anslutning till hvad som föreslagits i propositionen n:o 43 för upplåtelse af odlingslägenheter i allmänhet från kronoparker och öfverloppsmarker inom de sex nordliga länen eller, om ett beslut i denna riktning ansåges ej hinna nu formuleras, att Riksdagen ville återremittera hela ärendet till Kungl. Maj:t med begäran om nytt förslag till nästa riksdag i förenämnda syfte.

I afseende å hvad motionären anført till stöd för framställningen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Utskottets
yttrande.

Med anledning af en inom Riksdagen väckt motion anhöll Riksdagen i skrifvelse den 29 maj 1901, att Kungl. Maj:t täcktes, till befrämjande af öfre Norrlands kolonisation, låta å kronans där belägna, ej särskildt disponerade mark verkställa undersökningar, om och till hvilken omfattning lämpliga områden i närheten af viktigare kommunika-

tionsleder, industricentra eller platser, där större samhällen uppstått, måtte kunna upplåtas till enskilda för odling och bebyggande, samt, i den mån undersökningarna fortskred, till Riksdagen om dylika områdets disposition afgifva förslag.

På grund af denna Riksdagens skrifvelse företogs omfattande undersökningar, hvilka gäfvo vid handen, att för kolonisation i första rummet borde komma i fråga det i Kungl. Maj:ts förevarande framställning åsyftade området, enligt ofvanberörda statsrådsprotokoll omfattande västra delen af Alträskes kronopark samt delar af Svanå kronopark och Selets f. d. stockfångstskog i Öfver Luleå socken af Norrbottens län med en areal, impedimenter oberäknade, af omkring 1,868 hektar. På framställning af Kungl. Maj:t beviljade 1905 års Riksdag för afdikning af området, som till stor del utgjordes af myrmark, ett anslag af 77,000 kronor, hvilken afdikning nu slutförts. I sin till innevarande Riksdag afgifna berättelse hafva Riksdagens revisorer meddelat, att de vid besök å stället funnit det verkställda utdikningsarbetet vara utfördt med omsorg och noggrannhet.

Det hade emellertid — anføres vidare i berättelsen — förefallit revisorerne tvifvelaktigt, huruvida myrar af ifrågavarande slag verkligen lämpade sig för anordnande å desamma af egnahemskolonier i större omfattning, särskildt med hänsyn till mossarnas mestadels omogna beskaffenhet samt frånvaron af fast mark i myrarnas omedelbara närhet. I förbigående anfördes äfven, att, enligt uppgift från den invid mossarna liggande järnvägsstationen Brännberg, det vid brunnsgräfning erhållna vattnet på grund af stor järnhalt befunnits obrukbart till dricksvatten, hvarför sådant vatten måste hämtas från andra håll.

Under sådana förhållanden ville det synas revisorerne, som om man, till förekommande af alltför stora kostnader för det allmänna samt möjligen uppkommande misräkningar för de enskilde, hvilka omständigheter kunde skadligt återverka på egnahemsfrågan i dess helhet, borde med afseende å ifrågavarande kolonisering framgå med synnerlig försiktighet.

Med anledning af hvad revisorerne sålunda uttalat har landtbruksstyrelsen i infordradt utlåtande anført följande.

Vidkommande kolonisationen i fråga, så hade sakkunniga män på vederbörligt uppdrag verkställt omfattande och fullständiga undersökningar af såväl praktisk som vetenskaplig art samt landtbruksstyrelsen särskildt i fråga om myrarnas odlingsvärde och områdets lämplighet för odling och bebyggande af kolonister inhämtat utlåtanden af de i sådant afseende mest kompetenta män, som inom landet funnits att tillgå.

Landbruksstyrelsen hade också alltmer stadgats i den öfvertygelsen, att lämpligare plats för den af Riksdagen år 1901 ifrågasatta kolonisationen af öfre Norrland svårigen kunde anträffas än å Alträsk kronopark, samt ansåge, att den verkställda afdikningen icke allenast skulle minska frostländigheten och hindra mossans vidare tillväxt och utbredning, utan framför allt påskynda myrjordens förmultning och sålunda småningom afhjälpa det fel, revisorerne anmärkt beträffande dess omogna beskaffenhet. Enligt ett af utsedda kommitterade, landbruksingenjören i Norrbottens län Emil Berggren, föreståndaren för kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå, filosofie doktorn Paul Hellström och kulturingenjören hos Svenska Mosskulturföreningen B. Salin den 31 januari 1908 afgifvet utlåtande kunde omkring 210 hektar lämpligt belägna myrar å Alträsk redan nu anses äga den förmultningsgrad och öfriga egenskaper, att de utan vidare undersökningar än redan verkställda analyser m. m. kunde med säkerhet och fördel upplåtas till kolonister för odling och bebyggande, hvaremot å andra utdikade myrar borde under några år verkställas odlingsförsök för att praktiskt utreda deras odlingsvärde, innan de upplåtes till afsedt ändamål. Vål vore det sant, att största delen af den myrarna angränsande fastmarken vore järnhaltig och så stenbunden, att den föga ägnade sig för odling, men enahanda vore förhållandet med nästan alla de kronan tillhöriga myrtrakter, som blifvit undersökta i närheten af norra stambanan och Gellivarebanan emellan Långträsk och Murjeks järnvägsstationer, utan att de i öfrigt kunde mäta sig med myrarna å Alträsk beträffande läge, beskaffenhet m. m.; och endast vid Koskivara, där kolonisationsplan äfven blifvit för länge sedan uppgjord, kunde myrar och fastmark anses ligga i lyckligare blandning med hvarandra än å Alträsk.

Landbruksstyrelsen tillåte sig alltså uttala den åsikten, att å Alträsk kronopark den kolonisation af öfre Norrland, som Riksdagen afsett, nu kunde taga sin början, om också densamma af flera skäl icke kunde eller borde företagas på en gång eller i för stor omfattning.

Med Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag afses att åstadkomma ett första led af den uti Riksdagens förenämnda skrifvelse åsyftade kolonisationen af öfre Norrland. Vid granskning af förslaget har utskottet, som emellertid icke kunnat undgå att dela revisorerernas uppfattning, att ifrågavarande koloniseringsföretag torde böra framföras med synnerlig försiktighet, funnit detsamma vara grundadt på noggrann utredning, omsorgsfullt utarbetadt samt lämpadt efter förhållandena å orten, hvarför utskottet ansett sig böra biträda detsamma, dock med vissa här nedan angifna jämkningar.

Innan utskottet vidare ingår på ett bedömande af Kungl. Maj:ts förslag, torde utskottet emellertid hafva att yttra sig om herr Lindhagens förenämnda motion. Syftet med denna motion är att lägenheterna å ifrågavarande område icke skola, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, upplåtas med full äganderätt, utan endast med en, låt vara långvarig och väl tryggad, nyttjanderätt. Allt hittills har vid åtgärder från statens sida i syfte att understödja bildandet af småbruk eller i allmänhet att stödja egnahemsrörelsen såsom grundsats gällt, att det å egna hemmets bildande nedlagda arbetet förr eller senare må leda till hemmets förvärfvande med äganderätt. Denna grundsats har framträdtt såsom en gifven följd af svenska folkets sedan urminnes tider nedärfda, starka känsla för äganderätten såsom den yttersta grunden för personlig själfständighet och den nämnda åskådning bekräftande erfarenheten, att i längden intet arbete är så träget, som det som ägnas den egna torfvan. För att frångå nämnda grundsats torde enligt utskottets åsikt fordras synnerligen starka skäl. Vid de af motionären åberopade upplåtelseerna af odlingslägenheter å kronoparker och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen, hvilka upplåtelse enligt Kungl. Maj:ts af utskottet i särskildt utlåtande af denna dag biträdda förslag skulle ske med arrenderätt, torde visserligen för en sådan arrenderätt förefinnas afgörande skäl i kronans intresse ur skogsvårdens synpunkt att åt sig bevara äganderätten till lägenheterna. Men vid nu ifrågavarande upplåtelse torde däremot ingen anledning finnas för kronan att förbehålla sig äganderätten till kolonisationsområdets mark. En sådan anordning skulle för öfrigt möjligen omintetgöra kolonisationsföretaget, vid hvilket förhållande statens å områdets afdikning nedlagda stora kostnader skulle blifva utan afsedd nytta. Det mål motionären genom motionen synes åsyfta, nämligen att förhindra att lägenheterna öfvergå till obehörig person samt att jord och byggnader vanvårdas, synes kunna nöjaktigt vinnas genom bestämmelsen, att äganderätten ej omedelbart öfvergår till nybyggaren, utan först efter en ganska afsevärd försökstid, hvarunder han har att å lägenheten fullgöra ett odlings- och byggnadsarbete, som väl kan ådagalägga hans allvarliga uppsåt att för sig och efterkommande behålla lägenheten. Dessutom torde ifrågavarande lägenheter icke vara så begärliga för »obehöriga» personer — d. v. s. sådana som i ekonomiskt afseende äro så situerade, att de ej kunna anses obemedlade eller mindre bemedlade — att lägenheterna kunna befaras blifva föremål för en kapitalistisk spekulation. Utskottet har alltså icke ansett sig kunna biträda motionen.

Utskottet har fäst sin uppmärksamhet däraf, att Kungl. Maj:ts förslag icke innehåller någon bestämmelse om skyldighet för nybyggare att låta brandförsäkra sina åbyggnader. I detta ämne innehåller statsrådsprotokollet, närmast i fråga om att nybyggare icke skulle erhålla fritt byggnadsvirke för botande af skada, som skett genom eldsvåda, följande yttrande af departementschefen: »Mot skada af sistnämnda beskaffenhet bör nämligen nybyggaren vara skyldig trygga sig genom att hålla byggnaderna brandförsäkrade. Det kunde härvid ifrågasättas, om icke staten borde skaffa sig någon garanti för att byggnaderna verkligen hållas brandförsäkrade, så att staten icke, i händelse nybyggaren försummat att brandförsäkra och saknar tillgångar att uppföra nya byggnader, utan ersättning går miste om det värde, som ligger i det virke staten för de uppbrunna byggnaderna tillsläppt. Detta synes emellertid vara mindre nödigt, om man låter lägenheten förverkas, därest byggnaderna ej hållas vid makt. I så fall får staten väl i de flesta fall i det på lägenheten nedlagda odlingsarbetet en ersättning icke understigande värdet af det tillsläppta virket.» Denna uppfattning kan utskottet emellertid icke dela. Det kunde nämligen i synnerhet i det fall, att åbyggnaderna på en lägenhet nedbrunne kort tid efter deras uppförande, lätt inträffa, att nybyggaren icke ännu uppodlat lägenheten i sådan grad, att odlingens värde ens tillnärmelsevis motsvarade värdet af det till byggnaderna använda timret. Hade nybyggaren i ett sådant fall icke byggnaderna brandförsäkrade och eljest saknade medel för deras återuppförande, skulle förlusten helt och hållet drabba kronan. Utskottet är därför af den mening att, i öfverensstämmelse med hvad som för liknande fall föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition n:o 43 angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen, nybyggaren bör åläggas skyldighet att på egen bekostnad försäkra lägenhetens åbyggnader mot brandskada åtminstone under försökstiden; och torde brandförsäkringen då, enär nybyggaren ännu ej förvärfvat äganderätt till lägenheten, böra tagas för kronans räkning.

I afseende å rätten att under försökstiden öfverlåta nybygget har Kungl. Maj:t föreslagit, att öfverlåtelse må ske allenast till person, som af tillsyningsnämnden pröfvas uppfylla villkoren för att kunna antagas såsom nybyggare i första hand. Ett af de förnämsta af berörda villkor är emellertid, att vederbörande skall vara mindre bemedlad eller obemedlad. Skulle detta villkor strängt fasthållas, hade afträdaren så godt som inga utsikter att kunna afyttra lägenheten — det enda sätt, hvarpå han skulle kunna bereda sig kontant godtgörelse för å

lägenheten nedlagda kostnader och arbete. Då, å ena sidan, billigheten synes kräfva, att en nybyggares efterlevande eller han själf, då han på grund af sjukdom eller andra ömmande omständigheter nödgas lämna sin lägenhet, icke må försättas i ofvan antydda ofördelaktiga belägenhet, men å andra sidan, okynnesöfverlätelser synas böra så vidt möjligt förekommas, har utskottet ansett en omredigering af nu ifrågavarande bestämmelse erforderlig, i syfte att det må tillkomma nämnden att pröfva såväl motivet för öfverlåtelsen som tillträdarens personliga lämplighet, därvid naturligtvis de för lägenhets nyupplåtelse uppställda villkor böra i möjligaste mån tjäna till efterrättelse. Beträffande öfverlåtelse af ett nybygge efter försökstidens utgång, då gifvetvis någon pröfning af motivet för öfverlåtelsen ej kan ifrågakomma, torde af samma skäl, som ofvan anförts beträffande öfverlåtelse under försökstiden, åt nämnden böra inrymmas jämväl befogenhet att, där ej tillträdaren är efterlevande make eller bröstarfvinge, efter fri pröfning af tillträdarens personliga kvalifikationer afgöra, huruvida ogulden del af köpeskillingen må inbetalas genast eller i den ordning, som gällde för förre innehafvaren.

Försökstiden är af Kungl. Maj:t föreslagen till fjorton år. I ofvan nämnda proposition n:o 43 är för däri omförmälda upplåtelse föreslagen en med försökstiden jämförlig frihetstid på femton år. Då utskottet anser, att dessa stadier af de olika slagen upplåtelse lämpligen böra omfatta samma tidrymd och tidrymden af femton år är i sådant afseende mera tilltalande, har utskottet ansett Kungl. Maj:ts förevarande förslag böra jämkas i enlighet därmed.

På grund af hvad ofvan anförts och i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag i öfrigt hemställer utskottet,

att med afslag å herr Lindhagens ofvannämnda motion Riksdagen, med anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition, må besluta:

1:o) att det i statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 12 februari 1909 omförmälda område å Alträsk och Svanå kronoparker samt f. d. Selets stockfångstskog må, i den mån det därtill befinnes lämpligt, indelas till nybyggeslägenheter enligt plan, som af Kungl. Maj:t fastställles, därvid skall lända till efterrättelse:

a) att i regel till hvarje lägenhet läggas minst tio hektar odlingsvärd jord samt att hvarje lägenhets sammanlagda areal, impedimenter oberäknade, ej må öfverstiga tjugo hektar;

b) att den hufvudsakligaste skogsmarken afsättes till en för gemensamt skogsfång och bete afsedd allmänning, hvarjämte i öfrigt för nybyggarnas gemensamma begagnande undantages mark till nödiga vägar samt lämpliga torf- och grustäkter, upplagsplatser och dylikt;

c) att likaledes må undantagas det område af omkring 165 hektar, som för sin fullständiga torrläggning är beroende af vattenståndet i Aleån och i sjön Alträsk och som uppgifvits lämpa sig för anordnande af äng genom vattenuppdämning under höst och vinter;

d) att, där så finnes önskligt, må tills vidare afsättas jämväl område, som lämpar sig för inrättande af ett till nybyggarnas undervisning och ledning afsedt mönsterjordbruk äfvensom tömter, som anses i framtiden kunna blifva behöfliga för skola, såg, kvarn, andelsmejeri eller andra dylika för nybyggarna gagneliga inrättningar;

2:o) att närmaste tillsynen öfver nybyggesväsendet å området uppdrages åt en särskild nämnd, bestående af tre ledamöter, som utses af Kungl. Maj:t och för sitt uppdrag icke skola åtnjuta annan ersättning än den reseersättning Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma;

3:o) att de utlagda nybyggeslägenheterna må af nämnden upplåtas till enskilda, därvid skall lända till efterrättelse:

a) att till nybyggare må antagas allenast mindre bemedlad eller obemedlad, som äger god frejd och gjort sig känd för arbetsamhet och hederlig vandel samt äger förutsättning för drifvande af ett mindre jordbruk;

b) att lägenhet ej må upplåtas till den, som redan äger fast egendom af den storlek, att därå kan

födas en familj, och att ej heller mer än en lägenhet må upplåtas åt samma person;

c) att lägenheten skall till nybyggaren upplåtas med äganderätt, dock att nämnden under de första femton åren efter upplåtelsen, hvilken tid är att anse såsom försökstid, skall äga rätt att, därest nybyggaren bryter mot hvad här nedan under d) föreskrifves eller vägrar att utfärda köpeskillingsförbindelse enligt hvad nedan sägs, fordra upplåtelsens häfvande; skolande slutligt köpebref icke till nybyggaren utfärdas förrän efter försökstidens utgång;

d) att nybyggaren skall vara skyldig att under försökstiden uppodla, bebygga och, där så erfordras, inhägna lägenheten enligt de föreskrifter nämnden vid upplåtelsen meddelar samt hålla utförda byggnader, hägnader och odlingar i fullgodt stånd;

e) att nybyggaren skall vara berättigad att å kronans mark efter utsyning af vederbörande skogstjänsteman utan ersättning erhålla nödigt virke till fullgörande af den byggnads- och hägnadsskyldighet, som under försökstiden honom åligger;

f) att nybyggaren skall tillförbindas att under försökstiden, företrädesvis i brandstodsförening för länet eller orten, där sådan finnes, för kronans räkning ombesörja och utan ersättning af kronan bekosta åbyggnadernas brandförsäkring till deras fulla, i behörig ordning uppskattade värde med rätt för nämnden att, där anledningen därtill förekommer, meddela föreskrift såväl om det belopp, hvarför försäkring bör sökas, som om den anstalt, där försäkring må äga rum;

g) att, om brandskada inträffar, nybyggaren skall vara skyldig att mot erhållande af brandskadeersättningen bota skadan utan rätt att af kronan erhålla fritt virke; skolande kronan äga uppbära brandskadeersättningen, hvilken tillhandahålles nybyggaren i den mån för byggnaden erfordras;

h) att om byggnad annorledes skadas och nybyggaren därtill är vållande, denne skall vara skyldig att bota skadan utan rätt att därtill af kronan erhålla nödigt virke;

i) att nybyggaren under försökstiden skall åtnjuta frihet från utlagor och onera för lägenheten;

j) att nybyggaren skall äga att af allmänna medel erhålla odlingshjälp till belopp afsjuhundrafemtio kronor, hvaraf utbetalas tredjedelen, då lägenhetens uthusbyggnad är färdig och godkänd, tredjedelen, då manbyggnaden är färdig och godkänd, och tredjedelen, då minst en hektar åker är bruten och försvarligt häfdad såsom åker;

k) att där upplåtelsen af ofvan nämnd anledning häfves och nybygget återfaller till kronan, nybyggaren skall vara skyldig återbära värdet af det byggnads- och hägnadsvirke samt den odlingshjälp kronan lämnat, i den mån detta icke motsvaras af värdet af å lägenheten vid afträdadet befintliga hus, hägnader och odlingar, skolande för detta ändamål behöfliga uppskattningar i händelse af tvist verkställas af skiljemän i den ordning, som föreskrifves beträffande den uppskattning, hvilken omförmäles i 2 kap. 8 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907;

l) att under försökstiden nybygget må allenast efter nämndens pröfning öfverlåtas till annan;

m) att nybyggaren skall vara skyldig att för lägenheten erlægga en köpeskilling motsvarande dels det kapitalvärde, hvartill lägenheten af nämnden uppskattas, då den till nybyggaren utlämnas, hvilket värde för ouppodlad och obebyggd lägenhet dock ej må sättas högre än femtio kronor för hektar af lägenhetens areal, impedimenter oberäknade, dels den odlingshjälp, som till nybyggaren kommer att utgå; skolande beträffande köpeskillingsens erläggande gälla följande bestämmelser, nämligen:

att nämnda köpeskilling skall uppdelas i två lika delar, en amorteringsdel och en stående del;

att å amorteringsdelen erlægges från och med sextonde året efter upplåtelsen och intill dess densamma blifvit till fullo gulden en annuitet af 6 för hundra, hvarvid såsom ränta räknas 3,6 för hundra å det oguldna kapitalbeloppet af amorteringsdelen;

att å stående delen erlægges från och med sex-

tonde året efter upplåtelsen och intill dess betalning sker ränta efter 3,6 för hundra;

att det skall stå nybyggaren fritt att när som helst inbetala köpeskillingen i sin helhet jämte upp-lupna räntor samt att göra de afbetalningar, han önskar, å stående delen;

att med undantag för de fall, om hvilka här nedan vidare förmäles, den stående delen icke kan från statens sida uppsägas, förrän amorteringsdelen till fullo guldits;

att likväl i hvarje fall den stående delen skall vara gulden inom fem år från det sista inbetalningen å amorteringsdelen bort fullgöras;

att, därest lägenheten till jord eller byggnader vanvårdas eller föreskrifna ränte- och kapitalafbetalningar icke ordentligt fullgöras, hvad af köpeskillingen återstår oguldet jämte ränta skall, där sådant från statens sida påfordras, genast vara till betalning förfallet;

att detsamma skall gälla, där lägenheten öfvergår till annan än efterlevande make eller bröst- arfvinge, eller efterlevande make och bröst- arfvinge, hvilka behålla lägenheten oskiftad, så framt icke den nye innehafvaren af nämnden pröfvas, med vederbörlig hänsyn till de kvalifikationer nybyggare i första hand bör innehafva, lämplig att öfvertaga lägenheten; samt

att, där eljest uppsägning, efter ty förut är sagdt, ifrågakommer från statens sida, ägaren skall åtnjuta sex månaders uppsägningstid;

n) att nybyggaren, då efter försökstidens utgång köpebref till honom utfärdas, skall vara skyldig att i utbyte däremot, till nämnden öfverlämna en med in- teckningsmedgifvande försedd köpeskillingsförbindelse affattad i öfverensstämmelse med hvad här förut före- skrifvits;

o) att nämnden må bestämma de jämkningar i upplåtelsevillkoren, som må föranledas däraf, att ny- byggeslägenhet är vid upplåtelsen i större eller mindre omfattning uppodlad eller bebyggd;

p) att det må tillkomma Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter rörande *dels* grunderna för förvaltningen till nybyggarnas gemensamma nytta af här ofvan under 1:o b) omförmälda allmänning och samfälligheter, *dels* sättet för tillgodogörandet af ofvan under 1:o c) och d) anmärkta undantagna områden äfvensom vid nybyggesindelningen öfverblifven mark samt lägenheter, hvilka ännu icke blifvit såsom nybyggen upplåtna, därvid skall iakttagas, att inflytande medel skola bilda en kassa att användas för bestridande af förvaltningskostnader eller till ändamål, som äro för nybyggarna gemensamt gagneliga; samt

q) att Kungl. Maj:t likaledes må äga att i fråga om nämndens verksamhet meddela de ytterligare föreskrifter, som kunna finnas erforderliga.

Stockholm den 27 april 1909.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Reservationer:

af herrar *P. Olsson, A. Wiklund, A. Ekman, J. Ström, A. C. J. Christiernson* och *K. V. Rydén* mot vissa delar af motiveringen.

Det skulle här antecknas, att herrar *C. Persson, D. Persson, F. W. Thorsson, K. Starbäck* och *F. Berg* icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.